

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Норов Шухрат Сувонович</i> ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЫХ ЛЮДЕЙ ПРИ УЧАСТИЕ МОЛОДЁЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ	8-13
<i>Jo'raqulov Boburmirzo, Masidikov Elyor</i> TUNKAT YODGORLIGIDAN TOPILGAN O'RTA ASRLAR OILAVIY HAMMOMI	14-19
<i>Allaberganova Ro'zigul</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA URGANCH SHAHRI QIYOFASINING O'ZGARISHI	20-23

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Dr. Abror Kucharov and Dr. Jyoti Meshram</i> INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN: A CATALYST FOR INDIAN INVESTMENT	24-38
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH IMKONIYATLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRINI BAHOLASH	39-46
<i>Mamajonova Nodiraxon Alisher qizi</i> QURILISH KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	47-57
<i>Xasanova Dildora O'ktam qizi</i> QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIGA IXTISOSLASHGAN XO'JALIK VA KORXONALAR FAOLIYATIDA ISHLAB CHIQRISH	58-71

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Абдусаммарова Сумора</i> ЦИФРОВАЯ МОДЕРНИЗАЦИЯ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА СОЦИУМ: ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВОЕ ОСМЫСЛЕНИЕ	72-78
<i>Kubatov Shahobjon</i> UYG'UNLIK G'OYASI VA IJTIMOIIY DAVLAT HAQIDAGI TA'LIMOTLARNI SINTEZ QILISH MASALALARI	79-88
<i>Uralov Dilshodbek</i> ON HUMAN MORALITY AND PROFESSIONAL CULTURE IN THE ETHICAL VIEWS OF IBN SINO	89-93
<i>Tagaev Kamol</i> YANGI O'ZBEKISTONDA RAHBARLARNI SHAKLLANTIRISHDA IJTIMOIIY LOYIHALARNING STRATEGIK AHAMIYATI	94-99
<i>Xaydarova Zebiniso Nusratullayevna</i> EMPIRIZM, RATSIONALIZM VA KONSTRUKTIVIZM KABI TURLI EPISTEMOLOGIK NAZARIYALARDA INSON MAVJUDLIGI MASALALARI	100-106
<i>Mamadiyarova Malika</i> OILAVIY QADRIYATLARNING METODOLOGIK VA NAZARIY ASOSLARI	107-111
<i>Xolova Umida Umedovna</i> MA'RIFAT VA MA'NAVIYAT UYG'UNLIGINING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O'RNI: TARIXIY-FALSAFIY TAHLIL	112-118

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Baxramova Dilovarxon Gazanfarovna</i> O'ZBEK VA ISPAN TILLARIDA FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI.....	119-122
---	---------

<i>Qozoqboyeva Dilfuzaxon Ilxomjon qizi</i> GENDER STEREOTYPES OF SPEECH OF UZBEK CHILDREN	123-128
<i>Pulatjonova Muxtasar</i> POLITENESS STRATEGIES IN ENGLISH AND UZBEK: A PRAGMATIC AND CROSS-CULTURAL COMPARISON	129-132
<i>Chernova Natalya Vasiliyevna</i> RUS BOLALARNING NUTIQA GENDERGA OID BELGILARNI SHAKLLANISHNING LINGVISTIK MEXANIZMLARI	133-136
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Komilov Avazbek</i> PROKURATURA ORGANLARI TOMONIDAN PROKUROR HUQUQIY VOSITALARINI QO'LLASH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	137-146
<i>Rasulov Jurabek Abdusamiyevich</i> XALQARO HUQUQ INQIROZI: ZO'RIQISH OSTIDAGI TIZIM	147-152
<i>Nishonov Abdulloh</i> ATOM ENERGIYASIDAN FOYDALANISH JARAYONIDA OBYEKT LARNI JOYLASHTIRISHDA XALQARO EKOLOGIK NORMALARNING HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING MILLIY QONUNCHILIKKA INTEGRATSIYASI.....	153-159
<i>Yusupdjanova Gulnoza Ilxomovna</i> JINOYAT PROTSESSIDA SUDNING FUNKSIYASI	160-167
<i>Tursoatov Sodik Xudoyor o'g'li</i> YUKSAK XIZMAT KO'RSATISH TUSHUNCHASI VA UNING O'ZBEKISTON QONUNCHILIGIDA IFODALANISHI MASALALARI.....	168-174
<i>Mamadaliyev Boburjon Bahodirjon o'g'li</i> MAHALLIY BUDJETNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING ILMIY-NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	175-179
<i>Парахатова Шахноза Ерназаровна</i> ОБРАЗЦЫ ДЛЯ ЭКСПЕРТНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ: ПОНЯТИЕ И ПРАВОВАЯ СУЩНОСТЬ	180-193
<i>Узбекова Дильшода Тулкиновна</i> КЛАССИФИКАЦИЯ МЕР ПРОЦЕССУАЛЬНОГО ПРИНУЖДЕНИЯ	194-202
<i>Norboyev Bobur</i> LEGAL FRAMEWORKS FOR DIGITAL TECHNOLOGY APPLICATION IN LAND CADASTRE: INTERNATIONAL EXPERIENCES AND PRACTICES IN UZBEKISTAN	203-211
<i>Gafurova Shoirax Baxodirovna</i> XALQARO JINOYAT HUQUQIDA DALILLAR INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY ASOSLARI	212-216
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Erkaboyev Oybek Muxammadjonovich</i> HARBIY XIZMATGA TAYYORGARLIK BOSQICHIDA O'QUVCHILARNING JISMONIY SALOHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVLAR: JISMONIY TARBIYA VA CHAQIRUVGA QADAR TAYYORGARLIK ASOSIDA.....	217-221
<i>Kamalova Dilnavoz, Shomurodova Shahzoda</i> KINEMATIKADAN OLIMPIADA MASALALARI: KINEMATIK MASALALARDA YUQORI DARAJALI YECHIM YONDASHUVLARI	222-227

Received: 5 July 2025
Accepted: 20 July 2025
Published: 30 July 2025

Article / Original Paper

THE STRATEGIC IMPORTANCE OF SOCIAL PROJECTS IN SHAPING LEADERS IN NEW UZBEKISTAN

Tagaev Kamol

Independent Researcher of Navoi State University

E-mail: tagaev@mail.ru

Abstract. The article reveals the importance of social projects in the training of management personnel. The author justified the fact that social projects are of strategic importance in the training of managerial personnel and the formation of management skills in them. Also, the formation of leading personnel in the system of social projects has become an urgent issue that has risen to the level of state policy. After all, this important issue is a process directly related to the social activity, moral image, and cultural outlook of the leading personnel.

Keywords: leadership, strategy, state policy, cultural level, structure.

YANGI O'ZBEKISTONDA RAHBARLARNI SHAKLLANTIRISHDA IJTIMOY LOYIHALARNING STRATEGIK AHAMIYATI

Tagaev Kamol

Navoiy davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Maqolada ijtimoiy loyihalarning rahbar kadrlarni tayyorlashdagi ahamiyati ochib berilgan. Muallif ijtimoiy loyihalarning rahbar kadrlarni tayyorlash va ularga boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirishda strategik ahamiyatga ega ekanligini asoslab berdi. Shuningdek, ijtimoiy loyihalar tizimida rahbar kadrlarni shakllantirish masalasi dolzarbligi jihatidan davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Chunki bu muhim masala rahbar kadrlarning ijtimoiy faoliyati, axloqiy qiyofasi va madaniy dunyoqarashi bilan bevosita bog'liq jarayondir.

Kalit so'zlar: liderlik, strategiya, davlat siyosati, madaniy daraja, tuzilma.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI6Y2025N11>

Kirish. Ijtimoiy loyihalashtirish – ilmiy asoslangan, maqsadli o'zgarishlarni shakllantiruvchi, yangi ijtimoiy rivojlanish imkoniyatlarini yuzaga keltiruvchi bunyodkor faoliyatdir. Tubdan o'zgarishlarni yuzaga keltiruvchi jarayonlar tizimi. Boshqacha aytganda, bu kelajakning aniq tasvirlarini, aniq tafsilotlarni yaratish bo'yicha faoliyat dasturlar va rejalar ishlab chiqiladi. Bu ko'pincha yangilikka olib keladi (yoki modernizatsiya qilingan) ijtimoiy obyekt yangi mexanizm va ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishning yangi vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Shu ma'noda kadrlar tayyorlash tizimida ham loyihalashtirish muhim komponentlardandir. Xususan, rahbar kadrlarni tayyorlash va ularda boshqaruv ko'nikmalarini ro'yobga chiqarishda ijtimoiy loyihalar muhim fundamental asos hisoblanadi. Ijtimoiy loyihalar tizimida rahbar kadrlarni shakllantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan dolzarb masala bo'lib kelmoqda. Zotan, bu muhim masala bevosita rahbar kadrlarning ijtimoiy faolligi, ma'naviy qiyofasi, madaniy dunyoqarashi bilan bog'liq voqelikdir.

Metodologiya. Yurtimiz olimlari Sh. Asadov, D. Bekjanov, N. Boymurodov, N. Komilov, V. Karimovalarning tadqiqotlarida rahbarning ma'naviy-madaniy qiyofasi, boshqaruv siyosati kabi masalalar ilmiy-nazariy jihatdan tadqiq etilgan. Xorijiy davlat olimlari I.I. Lyaxov, T.L. Dubrova, A.G. Rappoport, B.V. Sazonov, G.P. Shchedrovskiylar ijtimoiy boshqaruv hamda ijtimoiy loyihalashtirishning o'zaro aloqadorligini, S.L. Afanasev, I.V. Bestujev-Ladalar loyiha nazarini, N.A. Aytov, G.A. Antonyuk, N.I. Lapin, A.I. Prigojina, J.T. Toshchenko, N.G. Xaritonova, T.M. Dridze, Yu.A. Kryuchkovalar loyiha nazarini pragmatik xususiyatlari boshqaruv tizimida muhim strategiya ekanligini o'z tadqiqotlarida ochib berishgan.

Maqolada qiyosiy tahlil, retrospektiv tahlil, tizimli yondashuv, kreativ yondashuv, dialektik, germevtik, sinergetik ilmiy bilish usullaridan foydalanilgan.

Mustaqillik yillarida milliy qadriyatlarining tiklanishi mamlakatdagi rahbar kadrlar faoliyatining xarakteriga jiddiy ta'sir ko'rsatdi. Tashkilot rahbarlari o'z faoliyatida nafaqat ishlab chiqarish zaruriyati va mehnat qonunchiligi, balki milliy qadriyatlarga ham tayanadigan bo'ldi. Ular, xususan, milliy qadriyatlarga mos holda qarorlar qabul qilishga, mehnat jarayonini milliy an'ana, milliy qadriyatlarga mos holda optimallashtirishga intila boshladilar. Keyingi yillarda O'zbekistonda rahbarlar oldiga qo'yilayotgan siyosiy talablarning kuchayishi ularning faoliyatini yanada murakkablashtirdi. Shuni nazarda tutgan holda davlat rahbari: «Xalqning dardi va tashvishlarini pisand qilmaydigan, el-yurtimiz osoyishtaligi va jamoat tartibini saqlashga, adolat va qonun ustuvorligini ta'minlashga qurbi etmaydigan har qanday darajadagi rahbarlarga nisbatan jiddiy chora ko'riladi. Lo'nda qilib aytganda, bunday loqayd va befarq shaxslarga rahbarlik lavozimlarida mutlaqo o'rin yo'q», deb ta'kidladi [1, 239].

Mamlakatda fuqarolik jamiyati institutlarining rivojlanib borayotgani rahbar kadrlar faoliyatini o'zgartiruvchi muhim omilga aylanmoqda. Rahbar kadrning ijtimoiy qiyofasini yuksaltirish masalasi bugunga kelibgina kun tartibidan joy olgan masala emas. Barcha zamonlarda, jumladan, mamlakat mustaqillikka erishganidan keyin o'tgan o'ttiz yil davomida ham mazkur masala mudom diqqat markazida bo'lgan. Ijtimoiy yangilanishlar sur'ati bilan rahbar ijtimoiy qiyofasining yuksalishi maromi o'rtasidagi mutanosiblikka erishish uchun bu tajribalardan kelgusida foydalanish yo'llarini aniqlash zarur. Chunki mazkur tajribalarga e'tiborsizlik ularning besamar yakun topishiga, rahbar kadr tayyorlash bilan bog'liq bilimlar rivojida vorisilikning buzilishiga olib keladi.

Tahlil. Yangi O'zbekistonda rahbarlarni shakllantirish, ularning ijtimoiy qiyofasini bozor iqtisodiyoti tamoyillari, umuminsoniy qadriyatlar va demokratik normalar asosida qaror toptirish imkonini beradigan yaxlit dasturlar qabul qilinmoqda. Bu dasturlarning qator elementlari o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Jumladan yangi voqelik sharoitida quyidagi elementlardan samarali foydalanish mumkin:

- Birinchidan, rahbar kadrlarni tayyorlash bilan shug'ullanadigan yaxlit tizimni qaror toptirish va uning muntazam faoliyat ko'rsatishini ta'minlash tajribasi shakllangan.
- Ikkinchidan, rahbar kadrlarni tayyorlashning ilmiy-uslubiy manbalari yaratildi.
- Uchinchidan, rahbarlar faoliyatini aniq tamoyillarga bo'ysundirish borasida muayyan tajribalar shakllandi.
- To'rtinchidan, rahbarlar faoliyatini nazorat qilish borasida ham salmoqli tajribalar shakllangan.

- Beshinchidan, rahbarlarni xalq manfaatlariga monand ravishda faoliyat ko'rsatishga undash borasida tajribalar vujudga keldi.

Shu ma'noda ijtimoiy loyihalar tizimida rahbar kadrlarni tarbiyalash va ularni boshqaruv tizimi talablari doirasida shakllantirish muhim strategiya bo'lib qolmoqda. Ijtimoiy loyiha boshqaruvning ajralmas ismi bo'lib, u tashkillashtirish imkonini beradi. Tartibli amalga oshirish, algoritmik boshqaruv tizimi shakllanadi [2, 134]. Shu ma'noda ijtimoiy loyihalar tashkillashtirish, boshqaruv tizimida muhim substansiya sifatida namoyon bo'ladi. Zotan hozirgi kunda, zamonaviy boshqaruv tizimida ijtimoiy loyihalardan unumli foydalanish, faoliyatni sifatli amalga oshirishga olib keladi. Har qanday loyiha fikr, g'oya bilan boshlanib, mukammal reja asosida amalga oshiriladi.

Rahbar kadrlarni shakllantirish, uning ijtimoiy qiyofasini yuksaltirish uchun mamlakatda bu jahhada jam etilgan ahamiyatli tajribalarga tayanishning o'zi kifoya qilmaydi, albatta. Ayni paytda yaqin kelajakda hal etilishi zarur bo'lgan dolzarb vazifalarni aniqlash, ularni amaliyotga tatbiq etishga doir tadbirlarni belgilash ham zarur. Ushbu vazifalarni aniqlamasdan, ularning tizimli ravishda hal etilishini ta'minlamasdan turib, mamlakat taraqqiyoti va Vatan manfaatlariga xizmat qiladigan zamonaviy rahbari qaror toptirib bo'lmaydi.

Har qanday rahbar o'z funksiyalarini bajarish uchun pozitsiyasini belgilaydi. Uning ijtimoiy qiyofasi aynan ana shu tanlangan yo'l, boshqaruv uslubi va tamoyillarga asoslanadi. Rahbar ma'naviy qiyofasi deganda uning ijtimoiy ahamiyatga molik fazilat va xislatlari, qadriyatlar, e'tiqodi, o'z faoliyatida amal qiladigan tamoyillari, hayotga va jamiyatga munosabati nazarda tutiladi.

Rahbarlar o'z funksiyalarini turli tarzda bajarganlari bois ularning ijtimoiy qiyofasi ham turlicha bo'ladi. Biroq rahbar qanday tashkilotni boshqarmasin, faoliyatini qay tarzda amalga oshirmasin, belgilangan maqsadlarga erishishi va zimmasiga yuklatilgan funksiyalarni to'laqonli bajarishi uchun uning ijtimoiy qiyofasida professional fazilatlar mujassam bo'lmog'i darkor.

Rahbar ijtimoiy qiyofasi turli ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, madaniy jarayon hamda voqealar ta'sirida o'zgara boradi. Uning shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi eng asosiy omil ijtimoiy munosabatlar xarakteri bilan bog'liq [3, 87-96]. Rahbar xislat va fazilatlar, o'z funksional vazifalariga munosabati jamiyatda hukm surayotgan ijtimoiy-iqtisodiy aloqalarga mos holda o'zgaradi. Bu aloqalarda transformatsion jarayonlar yuz bergani zahoti rahbar xislatlari, mehnat faoliyati bilan bog'liq qadriyatlar tizimi, o'z xizmat vazifalariga va xodimlarga munosabati, boshqaruv faoliyati o'zgacha tus oladi. Hozirgi kunda rahbar kadrlar xalq dardi bilan yashashi, inson qadri tushunchasini teran anglab olishi muhim strategik masaladir. Zotan «Ayrim idoralar va ularning rahbarlari real hayotdan va xalq ehtiyojlaridan ma'lum darajada uzilib qolmoqda. Qolaversa, tarmoq va hududlarni rivojlantirish konsepsiyalari va dasturlarini ishlab chiqishda yuzaki yondashuvga yo'l qo'yilmoqda. Va nihoyat, asosiy kamchilik aksar rahbarlarning murakkab muammolarni kabinetdan chiqmasdan, iqtisodiyot tarmoqlari, har bir korxonadagi, shahar va tumanlardagi, ayniqsa, qishloq joylaridagi ishlar qanday ahvolda ekanligini chuqur o'rganmasdan hal etishga odatlanib qolgani bilan bog'liq» [1, 240]. Xalq bilan hamnafas bo'lish, zamonaviy rahbar kadrlarning professional sifati va funksional vazifasidir.

Natija. Rahbar ijtimoiy qiyofasining shakllanishiga milliy qadriyatlar ham beqiyos ta'sir ko'rsatadi. Milliy qadriyatlar korxonadagi mehnat jarayoni, jamoadagi shaxslararo munosabatlarning xarakteriga ham ta'sir o'tkazadi. Rahbar boshqa xodimlar kabi mehnat

jarayoni va shaxslararo munosabatlarda milliy qadriyatlardan kelib chiqqan holda ishtirok etadi, ularga aynan milliy qadriyatlarga tayanib baho beradi.

Rahbar madaniy qiyofasi jamiyatdagi rahbarlik faoliyatining demokratik asoslari ta'sirida shakllanadi. Rahbar ijtimoiy xislat va fazilatlari, e'tiqodi, faoliyatining asosiy prinsiplari, hayotiy pozitsiyasi jamiyatda yaratilgan rahbarlik faoliyatining huquqiy asoslari ta'sirida shakllanadi [4]. Bu asoslardagi kemtikliklar, ularning yemirilishi, obro'sizlanishi yoxud zamon talablaridan ortda qolishi avtomatik ravishda rahbar ijtimoiy qiyofasiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy jarayonlar ta'sirida rahbar faoliyatining murakkablashishi uning ijtimoiy qiyofasini ham o'zgartirdi, albatta. Buning natijasida uning ijtimoiy qiyofasidagi xislat va fazilatlar o'zgarib bormoqda. Ijtimoiy omillar ta'sirida rahbar faoliyatining murakkab tus olishi uning e'tiqodini o'zgartirmoqda.

Yangi shart-sharoitlardagi boshqaruv faoliyati rahbarning o'z mehnatiga munosabati, xizmat vazifalariga yondashuviga o'zgacha tus ato etmoqda. Mazkur yo'nalishlardagi o'zgarishlar oqibati o'laroq bugungi kun rahbar kadrlarining iqtisodiy va huquqiy bilimlar tabiati yangilandi. Ularning qadriyatlari tizimida evrilishlar sodir bo'ldi, ijtimoiy taraqqiyot va islohotlarning asl maqsadi haqidagi tasavvurlari kengaydi [5, 299-392]. Bugungi rahbarlarda mas'uliyat hissining yuksalganligi, xizmat vazifasiga munosabatning o'zgarganligi, gumanistik kayfiyatning rivojlanganligi ham kuzatilmoqda.

Yangi O'zbekistonda rahbar kadrlar yoshlar siyosati va yoshlarning barkamol o'sishi va bilimli, keng dunyoqarash sohibi bo'lib voyaga etishi uchun jonkuyar bo'lishi muhim strategik masaladir.

Bugungi yosh avlod istiqlol bergan imkoniyatlardan aniq maqsadlarda foydalanishi, o'z orzu-intilishlarini shu aziz Vatan ozodligi va obodligi, xalq farovonligi kabi olijanob tuyg'ulari bilan hamohang tasavvur qilishi, o'z taqdirini shu Vatan taqdiri bilan bog'liq ko'rishlariga erishish lozim. Albatta rahbar kadr barkamol avlodda shunday his-tuyg'ularni shakllantirishning obyektiv shart-sharoitlari to'g'risida yanada chuqurroq o'ylab ko'rishi lozim. Bunda har bir fuqaroning, ayniqsa, yoshlarning individual imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda ish yuritish mamlakatimizda olib borilayotgan tom ma'nodagi yangilanish va taraqqiyotga bo'lgan ijobiy munosabatini shakllantirish, ularni bu jarayonning to'la ishtirokchisiga aylantirish borasidagi asosiy vazifalarni amalga oshirish nazarda tutiladi. O'zbekiston Respublikasining taraqqiyot strategiyasida yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirishda davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, ta'lim muassasalari, yoshlar va boshqa tashkilotlarning samarali faoliyati muhim ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekistonda so'nggi yillarda ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy-ma'rifiy sohalarda qator o'zgarishlar ro'y berdi. Jamiyat ijtimoiy sohasining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri ta'lim-tarbiya sohasi bo'lib, uning rivoji siyosiy-huquqiy, iqtisodiy va ma'naviy sohalarga bevosita ta'sir etadi hamda ijtimoiy sohalar me'yoriy mohiyati va kamolot darajasini belgilab beradi.

O'zbekistonda yangilanish jarayonlari kechmoqda. Bu jarayonlarning asosiy maqsadi «izchil va barqaror rivojlanayotgan, erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini barpo etishdan iboratdir» [6, 345-347]. Ko'zlangan maqsadga erishish uchun, bir tomondan, turli ijtimoiy muammolarni o'z vaqtida va muntazam hal etib borish imkonini beradigan mexanizmni vujudga keltirish, ikkinchi tomondan esa, «Inson manfaatlari hamma narsadan

ustun» va «Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak» degan g'oyalarni ro'yobga chiqarish zarur bo'ladi. Har ikkala holatda ham mulohazalar zamonaviy rahbar kadrlarni shakllantirish, ularning ijtimoiy qiyofasini yuksaltirish masalasiga borib taqaladi. Chunki insonparvarlik g'oyalariga sodiq, ijtimoiy ahamiyatga molik fazilat va xislatlarga ega, jamiyat manfaatlarini keng tasavvur qila olgan rahbargina ijtimoiy muammolarni hal qilish mexanizmini harakatga keltira oladi, inson manfaatlari ustuvorligini ta'minlaydi, davlat idoralarining xalqqa xizmat qilishiga zamin yaratadi. Binobarin, bugungi kunda rahbar ijtimoiy qiyofasini yuksaltirish muammolari ijtimoiy falsafaning eng dolzarb masalalaridan biriga aylanmoqda.

Xulosa va takliflar. Mamlakatda faoliyat ko'rsatayotgan korxona va tashkilotlar turli tashkiliy huquqiy va mulkchilik shakliga, maqsad va ishlab chiqarish ko'lamiga, ishlab chiqarish funksiyalari va joylashuviga egaligi bois rahbarlar tasnifan turfaligi bilan xarakterlanadi. Rahbar – muayyan tashkilot faoliyatini tashkil etish, amalga oshirish, natijalarni nazorat qilish maqsadida belgilangan norma va qoidalarga asosan jamoani boshqaruvchi shaxsdir. Bulardan kelib chiqib, quyidagi xulosalarga keldik.

1. Bo'lajak rahbar kadr o'zining boshqaruv faoliyati davomida innovatsion, ma'muriy, kommunikatsion, ijtimoiy funksiyalarni bajaradi [7]. Mazkur funksiyalarni bajarishi va ularga bo'lgan munosabatiga qarab, ijtimoiy qiyofasida avtoritarlik, demokratiklik va liberallik elementlari haqida gapirish mumkin.

2. Bo'lajak rahbar kadr modelini shakllantirish uchun, birinchi navbatda, mazkur mavzuga bag'ishlangan ilmiy izlanishlarni yo'lga qo'yishi zarur bo'ladi.

3. Zamonaviy rahbar ijtimoiy qiyofasini yuksaltirishda kreativ yondashuv zarur. Ayniqsa rivojlangan mamlakatlar, ularda faoliyat olib borayotgan nufuzli korporatsiya va kompaniyalar yutuqlarini ham o'rganish, tahlil qilish maqsadga muvofiq.

4. Rahbar ijtimoiy qiyofasi uning katta ahamiyatga molik fazilat va xislatlari, e'tiqodi, faoliyatida amal qiladigan tamoyillari hayot va jamiyatga munosabatidan tarkib topadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Мирзиёев Ш. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак // Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Ж.1.- Т.:Ўзбекистон, 2017. – Б. 239-240.
2. Мирзиёев Ш. Эркин ва обод, демократик жамиятни барчамиз биргаликда барпо этамиз //Миллий тарақ-қиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Ж.1.- Т.: Ўзбекистон, 2017. – Б.134.
3. Ляхов И.И. Социальное конструирование: доклад на седьмом Международном социологическом конгрессе. – М.: Политиздат, 1970. – С. 87-96.
4. Дуброва Т.А. Статистические методы прогнозирования в экономике: учебное пособие, практикум, тесты, программа. – М., 2004. – 136 с.
5. Раппорт А.Г. Проектирование без прототипов // Разработка и внедрение автоматизированных систем в проектировании. – 1975. – С. 299-392.
6. Сазонов Б.В. Социотехнические системы как объект перманентного проектирования и управления // Управление развитием крупномасштабных систем (MLSD 2016) / Б. В. Сазонов. – М., 2016. – С. 345-347.
7. Афанасьев С.Л. Будущее общество. Ведущие социально-экономические тенденции современности. –М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2000. – 567 с.

8. Бестужев-Лада И.В. Прогнозное обоснование социальных нововведений / И. В. Бестужев-Лада. – М.: Наука, 1993. – 233 с.
9. Розин В. М. Социальное проектирование и социальные технологии / В. М. Розин // Тренды и управление. – 2019. – № 3. – С. 1-14. 28.
10. Turdiev, B. (2024). The Priority Of Human Interests In Uzbekistan's Ideospheric Development. Теоретические аспекты становления педагогических наук, 3(15), 120-123.
11. Sobirovich, T. B. (2024). Exploring the Ideosphere: A Comprehensive Examination of Eastern Philosophical Perspectives and Their Societal Reflections. DOI: <https://doi.org/10.46431/MEJAST>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).